

WSPOMNIENIE O MAGISTRZE ALEKSYM BORNUSIE (1928–2006)

W dniu 7 lutego 2006 r. zmarł w Puławach mgr Aleksy Bornus, długoletni pracownik Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, były kierownik Pracowni Szkolenia w Zakładzie Wdrażania i Upowszechniania Wyników Badań.

Mgr Aleksy Bornus urodził się 17 lipca 1928 r. we wsi Rozdziałów w powiecie chełmskim. Okres okupacji spędził w rodzinnej wsi uczęszczając do szkoły powszechnej i pracując w gospodarstwie rolnym. W latach 1944–1948 podjął naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Chełmie. Po jego ukończeniu zapisał się na studia w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie na Wydziale Humanistycznym studiował nauki filozoficzne i społeczne. Studia ukończył w 1952 r. uzyskując stopień magistra filozofii.

Spoleczną działalność rozpoczął wcześniej. Od 1946 r. był czynnym członkiem Związku Młodzieży Wiejskiej „Wici”. W 1948 r. został prezesem Zarządu Powiatowego tego związku. Po zjednoczeniu organizacji młodzieżowych wybrany został przewodniczącym Zarządu Powiatowego Związku Młodzieży Polskiej. Podczas studiów był etatowym pracownikiem w Zarządzie Okręgowym Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej (1948–1950) oraz Zarządzie Wojewódzkim Związku Młodzieży Polskiej (1950–1952). W latach 1957–1959 działał w Związku Młodzieży Wiejskiej. Zamiłowanie do pracy społecznej, ukształtowane w tym okresie, pozostało mu na zawsze. Do innych Jego wielkich pasji należy zaliczyć działalność polityczną, upowszechnianie kultury i bibliofilstwo.

W latach 1952–1954 był kierownikiem Muzeum Stefana Żeromskiego w Nałęczowie.

W lutym 1954 r. został aresztowany na podstawie Dekretu PKWN – Kodeksu Karnego Wojska Polskiego. Obwiniony został o działalność naruszającą artykuł 86 § 2 – „kto usiłuje przemocą zmienić ustrój Państwa Polskiego – podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 albo karze śmierci”. Wojskowy Sąd Rejonowy w Lublinie skazał go we wrześniu 1954 r. na osiem lat więzienia i przepadek całego mienia za prowadzenie działalności politycznej. W więzieniu przebywał 2 lata i 3 miesiące. Dotkliwości doświadczonych represji nie złamały Go. Na zawsze zachował rzadki rodzaj intelektualnej wolności oraz dużą wrażliwość społeczną, która była motorem podejmowania w sposób niestrudzony licznych inicjatyw zawodowych i społecznych. Został zwolniony z więzienia w październiku 1956 r. po uchynieniu wyroku przez Sąd Najwyższy. 25 października 1991 r. Sąd Wojewódzki w Lublinie uznał wyrok byłego Wojskowego Sądu Rejonowego za nieważny, co jest równoznaczne z uniewinnieniem.

W latach 1957–1959 pracował w Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Puławach na stanowisku kierownika Wydziału Kultury. Od 1959 do 1963 r. był pracownikiem Wojewódzkiego Domu Kultury, gdzie zajmował się badaniami społecznymi i programowaniem działalności placówek kulturalno-oświatowych w województwie

lubelskim. W 1963 r. podjął jednocześnie pracę w Zarządzie Wojewódzkim Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Lublinie w charakterze referenta naukowego do spraw programowania i doskonalenia metod popularyzacji wiedzy. Z początkiem 1965 r. zrezygnował z pracy etatowej i zajął się wyłącznie badaniami socjologicznymi współpracując z Komitetem Badań Rejonów Uprzemysłowionych PAN, Pracownią Socjologiczną Zarządu Głównego Związku Młodzieży Wiejskiej oraz Spółdzielczym Instytutem PWRN w Lublinie.

W 1967 r. zatrudniony został w Instytucie Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Początkowo pracował na etacie inżynieryjno-technicznym w Zakładzie Upowszechniania i Doświadczalnictwa Terenowego zajmując się głównie: gromadzeniem i opracowywaniem materiałów i informacji dotyczących socjologii wsi i modernizacji rolnictwa, prowadzeniem badań socjologicznych na temat społecznych aspektów wdrażania wyników badań IUNG oraz opracowywaniem metodyk wdrażania wyników badań. Od 1970 r. w Zakładzie Upowszechniania Postępu Rolniczego uczestniczył dodatkowo w opracowywaniu programów różnych form szkoleń organizowanych przez IUNG oraz w opracowywaniu wydawnictw popularyzujących wyniki badań. W tym okresie dał się poznać jako erudyta o wszechstronnej wiedzy nie tylko w zakresie filozofii i socjologii, ale również metodologii nauk, naukoznawstwa oraz agronomii społecznej. Jako zamilowany bibliofil oddawał się nieustannie studiom i pracy samokształceniowej. Dzięki swej rzetelnej wiedzy stał się powszechnie uznanym autorytetem intelektualnym, cenionym przez wielu partnerem do dyskusji naukowych i światopoglądowych. W 1975 r. powołano Go na stanowisko adiunkta kierującego zespołem do spraw szkoleń w Zakładzie Upowszechniania Postępu Rolniczego. Od 1988 r. kierował Pracownią Szkolenia w Zakładzie Wdrażania i Upowszechniania Wyników Badań. Przez wiele lat tworzył programy szkoleniowe IUNG oraz badał ich efektywność. W 1993 r. przeszedł na emeryturę. Nie zerwał jednak kontaktów z Instytutem. Przychodził do IUNG często, pracował, spotykał się z wieloma pracownikami zawsze gotowy udzielić życzliwych rad, pomóc w rozwikłaniu jakiegoś problemu czy zaszcześcić motywację do społecznego działania dla dobra wspólnego.

Jego dorobek publikacyjny obejmuje współautorstwo czterech książek oraz 80 artykułów na tematy socjologiczne, filozoficzne i regionalistyczne. Przyczynił się do wydawania „Szkicownika Puławskiego” (1972–1982) w dwutygodniku Zakładów Azotowych „Nasze Sprawy”, „Teki Puławskiej” (od 1972 r. do dziś) oraz „Studiów Puławskich” (od 1974 r. do dziś).

W okresie pracy zawodowej w IUNG aktywnie działał w Towarzystwie Przyjaciół Puław (Prezes Zarządu w latach 1971–1986) oraz Polskim Towarzystwie Socjologicznym (Sekretarz Zarządu Oddziału w Lublinie w latach 1963–1965). We wrześniu 1980 r. należał do grupy inicjatywnej, która przyczyniła się do powołania w IUNG NSZZ „Solidarność”. Był członkiem tego związku w latach 1980–1983, ale w różnych okresach wspierał swoim doświadczeniem i radami instytucką Solidarność. Propagował zwłaszcza szerokie angażowanie związku w działalność społeczną, w tym również na rzecz środowisk wiejskich.

Za swoją pracę społeczną i zawodową został wyróżniony odznakami: „Zasłużony Działacz Kultury” (1976 r.), „Za Zasługi dla Puław” (1987 r.) oraz „Zasłużony Pracownik Rolnictwa” (1988 r.).

Odszedł z naszego grona na zawsze Człowiek wielkiej wiedzy i życiowej mądrości, skromny, życzliwy innym i wrażliwy na sprawy społeczne. Takiego zachowamy Go w naszej wdzięcznej pamięci. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Kumowie, na rodzinnej ziemi chełmskiej.

Prof. dr hab. Antoni Faber